



آموزش پیانو از زبان معلمان آن

در گفتگو با چند تن از معلمان پیانو نظر آنها را درباره این موارد پرسیدیم: روشهای دلخواه آنان در تدریس پیانو؛ متوسط زمانی که برای رسیدن به حد قابل قبول لازم است؛ متوسط سن هنرآموزان، و انگیزه هنرآموزان. از دریافت نظرات همه معلمان پیانو و موسیقی تهران و شهرهای دیگر استقبال می‌کنیم.

جواد معروفی

در روزهایی که مصاحبه‌های زمستان سال پیش با معلمان پیانو برای چاپ مجدد در شماره دوم ویراستاری و آماده می‌شد، جواد معروفی در گذشت. از این رو گفتگوی احمدرضا احمدی با این موسیقیدان و معلم فقید را، که احتمالاً آخرین مصاحبه اوست، جز با اصلاحاتی کوچک، به همان گونه که در پیش شماره زمان (اسفند ۱۳۷۱) چاپ شد می‌خوانید.

اندک زمانی پیش از مرگ معروفی در ۸۱ سالگی، ردیفی که او برای نواختن موسیقی ایرانی با پیانو تنظیم کرد، با نت چینی کامپیوتری و همراه با چهار نوار کاست، سرانجام انتشار یافت.

در ضمن، در مقدمه این ردیف، تاریخ تولد معروفی ۱۲۹۴ شمسی ذکر شده، اما به گفته خانواده او سال ۱۲۹۱ درست است.

نواختن ساز را در چه سنی شروع کردید؟
بعد از اتمام تحصیلات ابتدایی، موسیقی را نزد کلنل وزیري آغاز کردم. ساز من در ابتدا تار بود ولی بعداً به پیانو علاقه‌مند شدم و به آن رو آوردم. بعد از مدتی که نزد آقای کلنل کار کردم خواستم بیشتر روی موسیقی کلاسیک اروپایی کار کنم و نزد خانم خالاتیان رفتم. بعداً که سرود وارد موسیقی مدارس شد، بنده سالها در مدارس تدریس موسیقی می‌کردم.

جواد معروفی در آخرین ماههای زندگی اش.

عکسی از شما در کتاب «سرگذشت موسیقی ایرانی» نوشته روح‌الله خالقی هست که پیانو می‌زنید.

بله، بعدها در هنرستان ثوری موسیقی و سلفیژ^۱ درس دادم. از بدو تأسیس رادیو در سال ۱۳۱۹ در آن جا هم مشغول شدم. در آن موقع سنی نداشتم ولی هم نوازنده پیانو بودم و هم رهبر ارکستر شماره یک. سال اولی که رادیو تأسیس شد، در اولین ارکستر رادیو این نوازنده‌ها بودند: صبا، حبیب سماعی، حسین تهرانی، مرتضی نی‌داوود و بنده. بعدها که برنامه گلها تأسیس شد بنده رهبر ارکستر آن شدم و نوازنده پیانو و سولست هم بودم. برای ارکستر گلها هم قطعاتی تنظیم می‌کردم.

بعد از اینکه علینقی وزیري هنرستان موسیقی را ترک کرد وضع تدریس موسیقی چه شد؟ آیا دولتی بود؟

بله جنبه دولتی داشت. بعد از اینکه آقای کلنل هنرستان را ترک کردند، ریاست هنرستان را آقای غلامحسین مین‌باشیان که سرهنگ ارتش بود به عهده گرفت. بعداً در سال ۱۳۲۱ که مدرسه عالی موسیقی توسعه یافت و جزو اداره موسیقی کشور شد این اداره را به آقای وزیري دادند. سالهایی که ایشان ریاست داشتند، موسیقی ایرانی هم تدریس می‌شد.

۱. solfège، توانایی خواندن نت موسیقی مکتوب، به معنی اجرای آن در فکر یا با زمزمه و زبان. در زبان انگلیسی sight-singing هم گفته می‌شود.

چه سالی؟
۱۳۱۱.

در چه سنی تار را کنار گذاشتید و به پیانو پرداختید؟

ده، دوازده سال بیشتر نداشتم. مدت‌ها پیش خانم خالاتیان رفتم. پیش استاد کلنل وزیري هم کار کردم. ایشان هم موسیقی کلاسیک تدریس می‌کرد، ولی چون خانم خالاتیان از نظر کار موسیقی کلاسیک دیپلمه کنسرواتوار برلن و پاریس بود این بود که من پیش ایشان کار کردم و تمام قطعات موسیقی کلاسیک اروپایی از قبیل کارهای موتزارت، بتهوون، شوپرت را زدم و بعداً تمام نوکتورنها و پرلودهای شوپن را نزد ایشان کار کردم، حتی اتودهای مفصل را.

ایشان خصوصی تدریس می‌کرد یا در هنرستان؟
خانم خالاتیان در هنرستان تدریس می‌کرد.

همان هنرستانی که وزیري درست کرده بود؟
نه، هنرستانی که در قدیم معروف بود به مدرسه موسیقی ملی.

مدیر آن کی بود؟

سالار معزز. در مدرسه دارالفنون در چند اتاق موسیقی تدریس می‌کردند، بیشتر هم موسیقی نظام بود. بعداً این مدرسه موسیقی را به آقای کلنل دادند و ایشان در سال ۱۳۰۷ رئیس مدرسه عالی موسیقی شدند.

شما نزد خانم خالاتیان بیشتر ثوری آموختید؟
اوایل نزد ایشان پیانو آموختم. پیانوی او خوب بود.

از چه سالی دو هنرستان پیدا کردیم، هنرستان عالی موسیقی و هنرستان موسیقی ملی؟ تقریباً در سال ۱۳۲۴. من در آن جا هم پیانو هم سلفیژ و هم دیکته موسیقی تدریس می کردم.

با روح الله خالقی هم کار می کردید؟ در مدرسه عالی موسیقی وزیری با خالقی همکلاس شدم. دوره های کلاس آقای وزیری را با هم دیدیم و شبکمان در آهنگسازی یکی بود. بعدها خالقی هنرستان موسیقی ملی را تاسیس کرد و برای موسیقی ایرانی خیلی زحمت کشید. من هم در این هنرستان تدریس می کردم.

شما در ایران از معدود کسانی هستید که برای شاگردان قطعانی تألیف کردید که معروفترین آن خوابهای طلایی است. سال چاپ آن دقیقاً یادم نیست. الان شاگردهای من از این کتابها استفاده می کنند. متدی هم برای ردیف موسیقی ایرانی روی پیانو نوشته ام که امیدوارم بزودی چاپ شود.

مبنای این ردیف، ردیف پدرتان موسی معروفی است؟ بله اصل این ردیف متعلق به آقا حسینقلی، میرزا عبدالله و درویش خان است.

یکی از اصول موسیقی ما بدیهه نوازی است. شما از کی به شاگرد اجازه می دهید بدیهه نوازی کند؟ موسیقی ایرانی را وقتی به شاگرد درس می دهیم که دست روان داشته باشد و موسیقی کلاسیک را زده باشد. چون موسیقی کلاسیک دست را روان می کند و نت خوانی را قوی می کند. بعداً موسیقی ایرانی به او درس می دهیم، چون موسیقی ایرانی تکنیک مفصلی دارد.

کدامیک از شاگردان شما که زیاد هم بوده اند سبک شما را بهتر اجرا می کنند؟ سبک من را انوشیروان روحانی، اردشیر روحانی، افلیا پرتو، مهین زرین پنجه و ساسان محبی خوب می نوازند. آنها شاگردان خوب من بوده اند.

معلمان زیادی موسیقی را از راه گوش به شاگرد می آموخته اند. شما با این روش موافقید؟ نه. بدون نت اصلاً نمی شود. شاگرد باید مدتها موسیقی کلاسیک زده باشد تا دستش راه بیفتد و بعد موسیقی ایرانی بنوازد.